

ASMENS DUOMENŲ APSAUGOS NAUJIENŲ BIULETENIS

2009 m. gruodis Nr. 12 (27)

VALSTYBINĖ DUOMENŲ APSAUGOS INSPEKCIJA – tai Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstaiga, įkurta 1997 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. spalio 10 d. nutarimu „Dėl Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos įsteigimo“. Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija nagrinėja asmenų skundus, tikrina asmens duomenų tvarkymo teisėtumą, konsultuoja duomenų valdytojus ir subjektus, tvarko Asmens duomenų valdytojų valstybės registrą, teikia pasiūlymus valstybės ir savivaldybių institucijoms bei įstaigoms dėl asmens duomenų tvarkymo, apsaugos, vykdo kitas įstatymu priskirtas funkcijas.

Naujienu biuletenyje vartojamos santrumpos:

VDAI – Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija, ADTAI – Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas

VALSTYBINĖJE DUOMENŲ APSAUGOS INSPEKCIJOJE

Privatumo apsauga vaizdo stebėjimo sistemose. Belaidės komunikacijų technologijos

2009 m. gruodžio 16 d. VDAI parengė rekomendaciją „Privatumo apsauga vaizdo stebėjimo sistemose. Belaidės komunikacijų technologijos“.

Joje atkreipiamas dėmesys, kad siekiami apsaugoti save, savo turtą, įstaigų ir įmonių patalpas bei užtikrinti viešąją tvarką gyventojai, įstaigos ir įmonės bei savivaldybės vis dažniau tai daro įrengdamos vaizdo stebėjimo sistemas. Technologijų plėtra, įrenginių tobulėjimas, interneto panaudojimas ir įrenginių bei sprendimų kainų mažėjimas padidino vaizdo ir garso įrašymo teikiamų galimybių panaudojimą. Tačiau technologijos gali ne tik padidinti žmogaus galimybes. Netinkamai naudojamos jos gali sukelti pavojų žmogaus privatumui. Atsižvelgiant į tai, Lietuvos ADTAI 2009 m. sausio 1 d. išgaliojusioje redakcijoje atsirado vaizdo stebėjimui skirtas visas trečiasis skirsnis. Kaip apibrėžia ADTAI, vaizdo stebėjimas – vaizdo duomenų, susijusių su fiziniu asmeniu, tvarkymas naudojant automatines vaizdo stebėjimo priemones (vaizdo ir fotokameras ar pan.), nepaisant to, ar šie duomenys yra išsaugomi laikmenoje.

ADTAI nustato, kad vaizdo stebėjimo priemonės turi būti įrengiamos taip, kad vaizdo stebėjimas būtų vykdomas ne didesnėje patalpos ar teritorijos dalyje, negu tai yra būtina, būtų renkama ne daugiau vaizdo duomenų, negu tai yra būtina, ir draudžiama taip įrengti bei eksploatuoti įrengtas vaizdo stebėjimo priemones, kad į jų stebėjimo lauką patektų gyvenamoji patalpa ir (arba) jai priklausanti privati teritorija ar įėjimas į ją. Taip pat draudžiama vykdyti vaizdo stebėjimą patalpose, kuriose duomenų subjektas pagrįstai tikisi absoliučios privatumo apsaugos ir kur toks stebėjimas žemintų žmogaus orumą (pavyzdžiui, tualetuose, persirengimo kambariuose ir pan.)

Vaizdo stebėjimo sistemos yra plačiai taikomos buityje, versle, sveikatos priežiūros ir kitose srityse. Paprastai, naudojant vaizdo stebėjimo sistemas užtikinamas pastatų ar patalpų saugumas, užkertamas kelias nusikalstamumui, pasiekiamas didesnis darbo efektyvumas ir pan. Tačiau nenumatyti vaizdo stebėjimo rezultatai ar pasekmės, nepaisant tokių vaizdo stebėjimo sistemų pagrindinių funkcijų, gali pažeisti asmens privatumą. Tokia grėsmė išauga, jei vaizdo stebėjimo sistemų belaidės komunikacijų technologijos yra naudojamos be apsaugos priemonių. Asmens vaizdo duomenims perduoti naudojant belaides komunikacijų technologijas turėtų būti taikomos tinkamos apsaugos priemonės, skirtos apsaugoti asmens vaizdo duomenims nuo atsitiktinio ar neteisėto atskleidimo ir nuo bet kokio kitokio neteisėto tvarkymo. Visą rekomendaciją galite rasti VDAI svetainėje adresu [http://www.ada.lt/images/cms/File/naujienu/IP%20kamera%20\(Galutinis\)%2020091216.doc](http://www.ada.lt/images/cms/File/naujienu/IP%20kamera%20(Galutinis)%2020091216.doc).

Saugus duomenų perdavimas https protokolu

2009 m. gruodžio 23 d. VDAI parengė rekomendaciją „Saugus duomenų perdavimas https protokolu“.

Šioje rekomendacijoje aptariamos tokios temos:

- https protokolo įdiegimas;
- https protokolo veikimo principai;
- SSL sertifikatų tipai.

VDAI direktoriaus įsakymu „Dėl bendrųjų reikalavimų organizacinėms ir techninėms duomenų saugumo priemonėms“ patvirtinti bendrieji reikalavimai įpareigoja duomenų valdytojus užtikrinti internetu pateikiamų asmens duomenų saugumą naudojant saugius protokolus ir (arba) slaptažodžius.

Plačiausiai paplitęs būdas perduodamų duomenų saugumui užtikrinti yra https protokolo naudojimas. Naudojantis šiuo protokolu internetu perduodama užšifruota informacija, todėl užkertamas kelias perduodamos informacijos neteisėtam prieinamumui, užtikrinamas jos vientisumas ir konfidencialumas.

Duomenų valdytojai, kurie nenaudoja https ar kitų saugių protokolų, neužtikrina tinkamų duomenų saugumo priemonių, skirtų perduoti asmens duomenis išoriniais duomenų perdavimo tinklais. Tokiu atveju prisijungimo vardai, slaptažodžiai ir kita informacija, kurią jūs pateikiate interneto tinklalapyje, pavyzdžiui, asmens kodas, adresas, telefono numeris, darbovietės pavadinimas ir kt., internetu perduodami atviru pavidalu, t. y. neužšifruoti. Neužšifruota informacija perdavimo metu tampa prieinama ir kitiems interneto vartotojams, turintiems prieigą prie tos tinklo dalies, kuria keliauja jūsų pateikta informacija.

Visą rekomendaciją galite rasti VDAI svetainėje adresu <http://www.ada.lt/images/cms/File/Inspekcijos%20rekomendacijos/SSL20091228.doc>.

LIETUVOJE

Sertifikavimo paslaugų teikėjų tikrinimų dėl asmens kodo naudojimo teisėtumo teikiant elektroninio parašo paslaugas apibendrinimas

2009 m. lapkričio 25 d. VDAI parengė sertifikavimo paslaugų teikėjų tikrinimų dėl asmens kodo naudojimo teisėtumo teikiant elektroninio parašo paslaugas apibendrinimą. Šių tikrinimų rezultatai buvo aptarti VDAI vykusių susitikimų su Gyventojų registro tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, VĮ Registrų centro, UAB „Omnitel“ atstovais.

Keturių elektroninio parašo sertifikavimo paslaugų teikėjų asmens duomenų tvarkymo teisėtumo patikrinimus VDAI atliko, siekdama išsiaiškinti asmens kodo tvarkymo, teikiant elektroninio parašo paslaugas, teisėtumą.

Atliekant tikrinimus nustatyta, kad tik vienas elektroninio parašo sertifikavimo paslaugų teikėjas buvo pranešęs VDAI apie asmens duomenų tvarkymą elektroninio parašo paslaugų teikimo tikslu.

Atsižvelgiant į tai, kad du elektroninio parašo paslaugų sertifikavimo paslaugų teikėjai, teikdami elektroninio parašo paslaugas, nenaudoja asmens kodo elektroninio parašo sertifikate, ADTAĮ pažeidimų nenustatyta. Tikrinimo metu nustatyta, kad du sertifikavimo paslaugų teikėjai sertifikate atviru pavidalu naudoja pasirašiusiojo asmens kodą.

Vadovaujantis ADTAĮ, asmens duomenys gali būti tvarkomi tik esant bent vienam iš ADTAĮ 5 straipsnyje ir 7 straipsnyje įtvirtintam asmens duomenų teisėto tvarkymo kriterijui, laikantis ADTAĮ 3 straipsnyje nustatytų asmens duomenų tvarkymo reikalavimų ir įgyvendinus tinkamas duomenų saugumo priemones pagal ADTAĮ 30 straipsnio 1 dalį.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos gyventojų registro įstatymo (Žin., 1992, Nr. 5-78; 1999, Nr. 28-793) 8 straipsnio 3 dalies ir 4 straipsnio 9 dalies nuostatomis, fizinio asmens asmens kodas yra unikalus ir nekeičiamas identifikatorius, skirtas duomenims apie jį kaupti. Plintant asmens kodui, padidėja galimybė neteisėtai gauti prieigą prie asmens duomenų, tvarkomų valstybės registruose ir informacinėse sistemose, be to, asmens kodo paplitimas didina galimybę jungti skirtingais tikslais tvarkomus asmens duomenis, o tai neatitiktų ADTAĮ 3 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatų ir galėtų sudaryti sąlygas asmens teisės į privataus gyvenimo neliečiamumą pažeidimui bei neteisėtam asmens duomenų tvarkymui.

Asmens kodo naudojimas sertifikatuose, kurie skirti elektroniniams dokumentams ir elektroniniams laiškam pasirašyti, sudaro galimybę tolesniam, pasirašiusio asmens nekontroliuojamam, asmens kodo platinimui, jei elektroniniu parašu pasirašytas elektroninis dokumentas būtų persiunčiamas kitiems gavėjams. Kyla rizika, kad asmens kodas taptų prieinamas asmenims, neturintiems teisės asmens kodą tvarkyti, t. y. asmenims, neturintiems teisėto tikslo ir teisinio pagrindo asmens naudoti kodą. Taip būtų pažeistos ADTAĮ 3 ir 7 straipsnių nuostatos.

Pats elektroninio parašo turėtojas, norėdamas viešai paskelbti pasirašytą elektroninį dokumentą elektroninėje erdvėje (pvz., internete), elektroninėje erdvėje pasirašyti peticiją ar pan. bus priverstas viešai paskelbti ir savo asmens kodą. Viešai skelbiant elektroniniu parašu pasirašytą dokumentą, būtų viešai skelbiamas ir asmens kodas, o tai prieštarautų ADTAĮ 7 straipsnio 4 daliai.

Asmeniui, kuriam siunčiamas elektroniniu parašu pasirašytas elektroninis dokumentas arba elektroninis laiškas, jei jis nori patikrinti elektroninį dokumentą arba elektroninį laišką siuntusio asmens tapatybę ir jam iki elektroninio dokumento ar elektroninio laiško gavimo nebuvo žinomas siuntėjo asmens kodas, asmens kodo nurodymas elektroninio parašo sertifikate nepadės nustatyti elektroninio parašo sertifikato turėtojo asmens tapatybės, kadangi nebus su kuo palyginti elektroninio parašo sertifikate naudojamo asmens kodo.

Asmuo, kuriam yra adresuotas elektroniniu parašu pasirašytas dokumentas, nenaudoja gauto asmens kodo pasirašiusio asmens tapatybei nustatyti ir įsitikinti, kad gautasis dokumentas yra pasirašytas būtent pasirašiusiam asmeniui priklausančiu elektroniniu parašu, kadangi elektroninio parašo tikrumas nustatomas gavus patvirtinimą iš sertifikavimo paslaugų teikėjo, todėl nėra tikslo ir teisėto pagrindo naudoti asmens kodą elektroninio parašo sertifikate atviru pavidalu. Vadovaujantis ADTAĮ 3 straipsnio 1 dalies 4 punktu, kuriame nustatyta, kad asmens duomenys turi būti tapatūs, tinkami ir tik tokios apimties, kuri būtina jiems rinkti ir toliau tvarkyti, asmens kodo naudojimas atviru pavidalu, pasirašant elektroninius dokumentus, laikytinas pertekliniu asmens duomeniu atsižvelgiant į siekiamą tikslą.

Be to, ADTAĮ 30 straipsnio 1 dalis numato, kad turi būti įgyvendintos tinkamos organizacinės ir techninės priemonės, skirtos apsaugoti asmens duomenis nuo atsitiktinio ar neteisėto sunaikinimo, pakeitimo, atskleidimo, taip pat nuo bet kokio kito neteisėto tvarkymo. Šios priemonės turi užtikrinti tokį saugumo lygį, kuris atitiktų saugotinių asmens duomenų pobūdį ir jų tvarkymo keliamą riziką, todėl būtina užtikrinti tinkamą tiek kvalifikuotuose sertifikatuose naudojamo asmens kodo, tiek su asmens kodu susietų asmens duomenų apsaugą. Siekiant nesudaryti sąlygų neteisėtam asmens duomenų tvarkymui ir tinkamai įgyvendinti ADTAĮ 30 straipsnio reikalavimus, elektroninio parašo kvalifikuotame sertifikate galėtų būti naudojamas tik kriptografiškai pakeistas asmens kodas.

VDAI nuomone, asmens kodas, kaip elektroninis asmens identifikatorius, galėtų būti naudojamas tik įgyvendinus papildomas technines duomenų saugumo priemones, kurios užtikrintų, kad asmens kodas nebūtų naudojamas atviru pavidalu.

Atlikus tikrinimus, dviem sertifikavimo paslaugų teikėjams pateikti nurodymai atsisakyti asmens kodo naudojimo pasirašant elektroninius dokumentus ir elektroninius laiškus arba įgyvendinti papildomas technines duomenų saugumo priemones užtikrinant, kad elektroninio parašo kvalifikuotuose sertifikatuose asmens kodas nebūtų naudojamas atviru pavidalu.

EUROPOS SAJUNGOJE

Dalyvavimas darbo grupėse, susitikimuose

Europolo jungtinės priežiūros institucijos, Policijos ir teisingumo bei Eurodac darbo grupių susitikimai

2009 m. gruodžio 16–18 d. Briuselyje (Belgija) įvyko Europolo jungtinės priežiūros institucijos, Policijos ir teisingumo bei Eurodac darbo grupių susitikimai. Renginiuose dalyvavo VDAI direktoriaus pavaduotoja Rita Vaitkevičienė.

Nuomonė dėl socialinių tinklų internete

Direktyvos 95/46/EB 29 straipsnio darbo grupės duomenų apsaugai tvarkant asmens duomenis Nuomonė Nr. 5/2009 dėl socialinių tinklų internete, priimta 2009 m. birželio 12 d., paskelbta ir lietuvių kalba.

Joje teigiama, kad spartus interneto socialinių tinklų plėtojimas turi ir tiesioginį, ir netiesioginį poveikį interneto vartotojų privatumui dėl vartotojų duomenų, susijusių su jų asmeniniu gyvenimu ir profesine veikla, srauto.

Siekdama išanalizuoti Europos ekonominės erdvės taisyklių tinkamumą, jų galiojimo ribas 29 straipsnio darbo grupė priėmė nuomonę dėl interneto socialinių tinklų. Ši nuomonė patvirtina, kad Europos įstatymai dėl duomenų apsaugos galioja ir interneto socialiniams tinklams net tokiu atveju, jeigu būstinės yra įsteigtos ne Europoje. Dalis JAV įsikūrusių socialinių tinklų operatorių ne visuomet sutinka su šia teisine nuomone, nors apskritai jie stengiasi gerbti daugelį Europos duomenų apsaugos principų.

29 straipsnio darbo grupė šioje nuomonėje nurodo, kad socialinių tinklų paslaugos neįeina į elektroninių ryšių paslaugų apibrėžimo sritį, todėl, šiuo atveju Duomenų išsaugojimo direktyva negalioja. Vis dėlto, jeigu teikiamos papildomas paslaugos (pavyzdžiui, viešai prieinama el. pašto paslauga), kuri yra traktuojama kaip elektroninio ryšio paslauga, tuomet Duomenų išsaugojimo direktyva galioja ir tokioms paslaugoms.

Sustiprinta sauga ir privatumui palankūs numatytieji nustatymo parametrai nuomonėje ypač palankiai vertinami, atsižvelgiant į visas siūlomas paslaugas. Akcentuojama, kad pagrindinį susirūpinimą kelia prieiga prie profilio informacijos. Nuomonėje nagrinėjamos tokios temos kaip ypatingų duomenų ir vaizdo duomenų tvarkymas, reklama ir tiesioginė rinkodara interneto socialiniuose tinkluose. Nurodoma, kad socialinių tinklų teikėjai turėtų imtis ypač griežtų atsargumo priemonių dėl vaikų ir nepilnamečių asmens duomenų tvarkymo. Be to, 29 straipsnio darbo grupė rekomenduoja ištrinti paskyras, kurios yra ilgą laiką nenaudojamos. Galiausiai, siūloma įdiegti instrumentą dėl privatumo ir dėl skundo padavimo.

29 straipsnio darbo grupė interneto socialinio tinklo paslaugų operatorius ragina laikytis šių rekomendacijų.

Šią nuomonę lietuvių kalba galite rasti adresu http://www.ada.lt/images/cms/File/Tarptautinis_bendradarbiavimas/Nuomone%20del%20socialiniu%20tinklu%20Nr%205_2009.pdf.

GREITAI

Sausio 28-ąją – ketvirtoji Europos duomenų apsaugos diena

2010 m. sausio 28 d. visoje Europoje ketvirtą kartą bus švenčiama Europos duomenų apsaugos diena. Ši data pažymi Europos Tarybos Konvencijos Nr. 108 „Dėl asmenų apsaugos ryšium su asmens duomenų automatizuotu tvarkymu“ metines. Duomenų apsaugos dieną minės Europos Sąjungos duomenų apsaugos institucijos.

VDAI ketvirtąją Europos duomenų apsaugos dieną ketina paminėti 2010 m. sausio 28 d. Europos informacijos biure kartu su įvairių valstybės institucijų atstovais.

Daugiau ir išsamesnės informacijos bus skelbiama VDAI svetainėje www.ada.lt.